

THIRD SEMESTER P.G. DEGREE EXAMINATION, NOVEMBER 2021

(CCSS)

Sanskrit

SKT 3E 07—MODERN MALAYALAM LITERATURE

(2019 Admissions)

Time : Three Hours

Maximum : 80 Marks

*Answers should be written either in Sanskrit or in Regional Languages.**While writing Sanskrit, Devanagari script should be used.*

I. രണ്ടു പുറത്തിൽ കവിയാതെ ഏതെങ്കിലും എട്ട് ചോദ്യങ്ങൾക്ക് ഉത്തരമെഴുതുക.

1 “വിരലുകൾ മൂക്കിൽ തിരുകിയാണ് ഞാൻ

നടപ്പതെങ്കിലും

അരികത്തുളളൊരു-

മകലത്തുളളൊരുമൊഴിഞ്ഞുമാറുമോ”

—സന്ദർഭവും ആശയവും വിശദമാക്കുക.

2 “ഒരു കാലത്ത്

തൃക്കാക്കര മുതൽ

കൊച്ചിതുറമുഖം വരെയുള്ള വഴി

ഒരു നേർവര പോലെ

വിശ്വാസം നിറഞ്ഞതായിരുന്നു”

—ആശയം വിശദമാക്കുക.

3 ‘എഴുത്തച്ഛനെഴുതുമ്പോൾ സംഭവിപ്പതെന്തെന്നു ഞാനറിയുന്നു’ എന്തിനെക്കുറിച്ചാണ് കവി പറയുന്നത് ?

4 റഷ്യ എന്ന ചെറു നോവലിൽ നായകനെ ഗോൻ എന്നു വിശേഷിപ്പിക്കുന്നതിന്റെ യുക്തിയെന്ത് ?

5 വ്യക്തിബന്ധങ്ങളുടെ സവിശേഷ ആഖ്യാനമാണ് മോഹമഞ്ഞയിലുള്ളത്—വിശദമാക്കുക.

6 അപ്പക്കിളിയെന്ന കഥാപാത്രത്തെക്കുറിച്ച് കുറിപ്പെഴുതുക.

7 സ്ത്രീജിതനല്ല ശ്രീജിതനാണ് രാവണൻ—ഈ സംഭാഷണത്തിന്റെ പശ്ചാത്തലമെന്ത് ?

8 പ്രസവവാർഡിന്റെ അരങ്ങുവൽക്കരണം കാഴ്ചപ്പാടിന്റെ സംസ്കാരം കൂടിയാണ്—വിശദമാക്കുക.

9 കെ.ജി. ശങ്കരപ്പിള്ളയുടെ പൊയ്മുഖങ്ങൾ എന്ന നാടകത്തിന് ഒരു ആസ്വാദനക്കുറിപ്പെഴുതുക.

Turn over

- 10 'അടക്കളയിൽ നിന്ന് പാർലമെന്റിലേക്ക്' ഈ കൃതിയിൽ സൂചിതമാകുന്ന സ്ഥാനലബ്ധിയുടെ സവിശേഷതകൾ വിശദമാക്കുക.
- 11 ആദികൈലാസ യാത്രയിൽ ഗ്രന്ഥകാരൻ പ്രകടിപ്പിക്കുന്ന ചരിത്ര ബോധത്തെ വിലയിരുത്തുക.
- 12 അരുവിപ്പുറം പ്രതിഷ്ഠയെ ശ്രീനാരായണഗുരു എന്ന ഗ്രന്ഥത്തിൽ വിവരിക്കുന്നതെങ്ങനെ ?

(8 × 5 = 40 marks)

II. നാലു പുറത്തിൽ കവിയാതെ ഏതെങ്കിലും നാല് ചേദ്യങ്ങൾക്ക് ഉത്തരമെഴുതുക.

- 13 ഭാവസാന്ദ്രവും പ്രണയാർദ്രവുമായ അനുഭൂതി മണ്ഡലമാണ് പകലുകൾ രാത്രികൾ പകർന്നു നല്കുന്നത് — ചർച്ച ചെയ്യുക.
- 14 മോഹമഞ്ഞയിലെയും റഷ്യയിലെയും പ്രമേയാവിഷ്കരണത്തെ രോഗത്തിന്റെ പശ്ചാത്തലത്തിൽ താരതമ്യം ചെയ്യുക.
- 15 മലയാളിയുടെ ഗൾഫ് സങ്കല്പങ്ങളെ പൊളിച്ചെഴുതിയ നോവലാണ് ആടുജീവിതം—വിശദമാക്കുക.
- 16 ഖസാക്കിന്റെ ഇതിഹാസം മലയാള നോവൽ സാഹിത്യ ചരിത്രത്തിൽ വഴിത്തിരിവാണെന്ന് പറയുന്നതെന്തു കൊണ്ട് ?
- 17 തനതു നാടക വേദിയുടെ പ്രത്യേകതകൾ അവനവൻ കടമ്പയെ മുൻനിർത്തി ചർച്ച ചെയ്യുക.
- 18 ലേബർ റൂം എന്ന നാടകത്തിലെ സ്ത്രീപക്ഷ നിലപാടുകൾ സംഗ്രഹിക്കുക.
- 19 നാരായണഗുരുവിന്റെ ഇതര ജീവ ചരിത്ര ഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ നിന്നും പി.കെ. ബാലകൃഷ്ണന്റെ കൃതി വ്യത്യസ്തമാകുന്നതെങ്ങനെ ?
- 20 കേവല സഞ്ചാരമല്ല അദ്ധ്യാത്മിക യാത്ര കൂടിയാണ് ഹിമാലയൻ യാത്ര. ആദി കൈലാസയാത്രയെ ആധാരമാക്കി വിവരിക്കുക.

(4 × 10 = 40 marks)

THIRD SEMESTER P.G. DEGREE EXAMINATION, NOVEMBER 2021

(CCSS)

Sanskrit

SKT 3E 05—MANUSCRIPTOLOGY AND TEXTUAL CRITICISM

(2019 Admissions)

Time : Three Hours

Maximum : 80 Marks

*Answers may be written either in Sanskrit or in English.**In writing Sanskrit, Devanagari script should be used.*

I. Answer in one or two sentences each :

- 1 What is the word meaning of Manuscriptology ?
- 2 Which manuscript was helpful to K.P. Jayswal for writing his book "Imperial History of India" ?
- 3 In which part of India Kumbhuki Bark was used as writing material ?
- 4 How do Silverfish harm the books ?
- 5 Red or blue coloured clothes are used to cover the manuscripts. Why ?
- 6 What are the three stages of lower criticism ?
- 7 Which signs are called 'Serifs' ?
- 8 What is called transposition or Anagramatism ?
- 9 Where is Visvesvaranad Vedic Research Institute situated ?
- 10 Who established the Government Oriental Library in Mysore.

(10 × 1 = 10 marks)

II. Write short notes on any five :

- 11 Nandināgari.
- 12 Paper as a writing material.
- 13 Lamination as a preservation tool.

Turn over

- 14 Bhūrjapatra.
- 15 Siglum.
- 16 Secondary Sources of Evidence.
- 17 Higher Criticism.
- 18 Famous Jaina Manuscript Libraries in India.

(5 × 3 = 15 marks)

III. Write short essay on any *five* :

- 19 Northern Brāhmī Script.
- 20 History of writings (scripts) in ancient India.
- 21 Importance of preservation of Manuscripts.
- 22 Writing Tools.
- 23 Necessity of critical edition.
- 24 Types of writing errors.
- 25 Government Oriental Library, Mysore.
- 26 Three major Manuscript Libraries in Kerala.

(5 × 5 = 25 marks)

IV. Write essays on any *three* :

- 27 Write an essay on the evolutions of scripts of India.
- 28 The significance of Manuscriptology in India.
- 29 Ancient techniques to preserve the Manuscript.
- 30 Writing materials used in Ancient India.
- 31 Write an essay on lower criticism.
- 32 Qualities of a model scribe.

(3 × 10 = 30 marks)

THIRD SEMESTER P.G. DEGREE EXAMINATION, NOVEMBER 2021

(CCSS)

Sanskrit

SKT 3E 04—LINGUISTICS AND INFORMATICS

(2019 Admissions)

Time : Three Hours

Maximum : 80 Marks

*Answers may be written either in Sanskrit or in English.**In writing Sanskrit, Devanagari script should be used.*I. Answer any *twelve* in one or two sentences each :

- 1 What are the three methods adopted in the study of the science of language ?
- 2 What is semantics ?
- 3 Name any three branches of the Indo-European family of languages.
- 4 What is a rounded vowel ? Give two examples.
- 5 Which are the gutturals ? How are they produced ?
- 6 What is proportional analogy ?
- 7 What is linguistic change ?
- 8 What are the main organs of speech ?
- 9 Write the name of the book ascribed to De Saussure which was compiled and published after his death.
- 10 Who introduced the term "phrase structure grammar" ?
- 11 What is a syntagmatic relationship ?
- 12 What is computational linguistics ?
- 13 Name the grammar text used for the study from the perspective of information coding.
- 14 What is NLP used for ?

(12 × 1 = 12 marks)

II. Write short notes on any *eight* :

- 15 Indo-European family of language.
- 16 Centum–Satam classification of languages.
- 17 Classification of sounds in Sanskrit.

Turn over

- 18 Law of De-aspiration.
- 19 Grimm's Law.
- 20 Classification of Analogy.
- 21 Langue and parole.
- 22 Deep structure and surface structure.
- 23 Concept of parsing.
- 24 Backus Naur form.

(8 × 4 = 32 marks)

III. Write short essay on any *four* :

- 25 General characteristics of Indo-European family of language.
- 26 Geneological and morphological classification of languages.
- 27 Phonetic change.
- 28 Z.S. Harris and his linguistic theories.
- 29 Nature and scope of Artificial Intelligence.
- 30 Computational linguistics.

(4 × 5 = 20 marks)

IV. Write essay on any *two* :

- 31 Write an essay on Dialects and Cognate languages with special reference to Indo-Aryan family of languages.
- 32 Introduce the major members of the Indo-European family of languages.
- 33 Write an elaborate essay on phonetic change.
- 34 Write an essay on compounds with special reference to the Paninian scheme of classification.

(2 × 8 = 16 marks)

THIRD SEMESTER P.G. DEGREE EXAMINATION, NOVEMBER 2021

(CCSS)

Sanskrit

SKT 3C 10—DARSANA—II

(2019 Admissions)

Time : Three Hours

Maximum : 80 Marks

*Answers should be written either in English or in Sanskrit.**In writing Sanskrit, Devanagari script should be used.*

I. Answer in one or two sentences each :

वाक्येन वाक्याभ्यां वा समाधत्त :

- 1 शक्तिर्नामि का ?
- 2 वाक्ये लक्षणा कुतो नास्ति ?
- 3 छत्रिणो यान्ति इत्यत्र कुत्र लक्षणा ?
- 4 योग्यतायाः लक्षणं किम् ?
- 5 तात्पर्यज्ञानं कारणमिति न स्वीक्रियते चेत् को दोषः ?
- 6 समासशक्तिविषये ग्रन्थकारस्य मतं किम् ?
- 7 आसत्तिलक्षणं किम् ?
- 8 अर्थसङ्ग्रहस्य मङ्गलपद्यं लिखत ।
- 9 चतुरः विधिप्रकारान् नामतो निर्दिशत ।
- 10 द्विविधं प्रकरणं प्रदर्शयत ।
- 11 मन्त्रलक्षणं लिखत ।
- 12 अर्थ भावनायाः लक्षणं लिखत ।

Turn over

13 विधेः लक्षणं किम् ?

14 व्रीहीन् प्रोक्षति इत्यत्र प्रोक्षणस्य व्रीह्यङ्गत्वं कया श्रुत्या ?

(14 × 1 = 14 marks)

II. Write short notes on any seven :

सप्तानां लघुटिप्पणीर्लिखत :

15 इत्थं च लाघवादन्वितघटेऽपि शक्तिं त्यक्त्वा घटपदस्य घटमात्रे शक्तिमवधारयति इति वाक्यस्यार्थं लिखत ।

16 खलेकपोतन्यायः

17 आकाङ्क्षा

18 यौगिकरूढम्

19 इत्थञ्च वेदस्थलेऽपि तात्पर्यज्ञानार्थमीश्वरः कल्प्यते ।

20 सोमेन यजेत इत्यत्र मत्वर्थलक्षणां साधयत ।

21 सन्निपत्योपकारकाणि ।

22 निषेधलक्षणम् ।

23 पर्युदासोपसंहारयोर्भेदः ।

24 शब्द भावनायाः अंशत्रयम् ।

(7 × 2 = 14 marks)

III. Write short essay on any five :

पञ्चानां लघूपन्यासमारचयत :

25 लक्षणायाः लक्षणं सम्यक् सोदाहरणं निरूपयत ।

26 तात्पर्यस्य लक्षणमुक्त्वा तस्य शाब्दबोधकारणत्वं विस्तरेण प्रतिपादयत ।

27 समासस्थलेषु कु कथं शाब्दबोध इति उदाहरणपूर्वकं प्रदर्शयत ।

28 "पदज्ञानं तु करणं द्वारं तत्र पदार्थधीः ।

शब्दबोधः फलं तत्र शक्तिधीः सहकारिणी" ॥ व्याख्यात ।

- 29 संदंशलक्षणं सोदाहरणं प्रतिपादयत ।
- 30 विनियोगविधेः श्रुत्यादिषट्प्रमाणानां सामान्यपरिचयं कुरुत ।
- 31 अधिकारविधिं सोदाहरणं लक्षयत ।
- 32 "नामधेयत्वं च निमित्तचतुष्टयात्" । अत्र निमित्तचतुष्टयं सामान्येन प्रतिपादयत ।

(5 × 4 = 20 marks)

IV. Write essay on any four :

चतुर्णां निबन्धात्मकम् उत्तरं लिखत :

- 33 "शक्तिग्रहं व्याकरणोपमानकोशाप्तवाक्याद् व्यवहारतश्च ।
वाक्यस्य शेषाद् विवृतेर्वदन्ति सान्निध्यतः सिद्धपदस्य वृद्धाः"
इति कारिकां सोदाहरणं व्याख्यात ।
- 34 जातौ शक्तिरिति वादं निराकृत्य जात्याकृतिविशिष्टव्यक्तौ शक्तिरिति यथाग्रन्थं साधयत ।
- 35 तत्पुरुष-बहुव्रीहि-द्वन्द्वसमासस्थलेषु कथं शब्दबोध इति यथाग्रन्थं प्रतिपादयत ।
- 36 भावनालक्षणमुक्त्वा शब्दभावनां विस्तरेण प्रदर्शयत ।
- 37 परिसंख्याविधेः लक्षणं भेदान् च प्रतिपाद्य लाक्षणिक्याः परिसंख्यायाः दोषत्रयमपि निरूपयत ।
- 38 अर्थवादस्य यथाग्रन्थं निरूपणं लिखत ।

(4 × 8 = 32 marks)

THIRD SEMESTER P.G. DEGREE EXAMINATION, NOVEMBER 2021

(CCSS)

Sanskrit

SKT 3C 09—INDIAN AESTHETICS—II

(2019 Admissions)

Time : Three Hours

Maximum : 80 Marks

*Answers should be written either in Sanskrit, or in English.
In writing Sanskrit, Devanagari script should be used.*

Part A (Vyaktiviveka)I. Answer any *five* in one or two sentences each :

वाक्येन वाक्याभ्यां वा पञ्च समाधत्त :

- 1 "व्यक्तिविवेकः" इति पदस्यार्थं लिखत ।
- 2 "महतां संस्तव एव गौरवाय" । इति ग्रन्थभागस्य अर्थं लिखत ।
- 3 मुख्यस्य अर्थस्य लक्षणं लिखत ।
- 4 न च तस्य अनुकरणव्यतिरेकेण उपसर्जनीकृतार्थत्वं संभवति । कस्य ?
- 5 रामे श्रीर्न्यस्यतामिति अनुकरणस्थले कुतः अर्थावगतिः संभवति ?
- 6 अकृत्वा परसन्तापमगत्वा खलनम्रताम् ।
अनुत्सृज्य सतां मार्गं यत्स्वल्पमपि तद्बहु" ॥
इति श्लोके कस्याः क्रियायाः अनुपदानमस्ति ?
- 7 भावप्रधानमाख्यातम् इत्यस्यार्थं लिखत ।
- 8 प्रकाशकस्य अर्थस्य द्वैविध्यं प्रदर्शयत ।

(5 × 1 = 5 marks)

Turn over

II. Explain fully any *three* :

सप्रकरणं त्रीणि व्याख्यात :

- 9 अनुमानेऽन्तर्भावं सर्वस्यैव ध्वनेः प्रकाशयितुम् ।
व्यक्ति विवेकं कुरुते प्रणम्य महिमा परां वाचम् ॥
- 10 उक्तं गुणीकृतात्मत्वं यदर्थस्य विशेषणम् ।
गमकत्वाद्ग तत्तस्य युक्तमव्यभिचारतः ॥
- 11 नानुमितो हेत्वाद्यैः स्वदत्तेऽनुमितो यथा विभावाद्यैः ।
न च सुखयति वाच्योऽर्थः प्रतीयमानः स एव यथा ॥
- 12 स्वज्ञानेनान्यधीहेतुः सिद्धेऽर्थे व्यञ्जको मतः ।
यथा दीपोऽन्यथाभावे को विशेषोऽस्य कारकात् ॥

(3 × 3 = 9 marks)

III. Write short essay on any *two* :

द्वयोः लघूपन्यासमारचयत :

- 13 अन्यद्धि व्युत्पत्तिनिमित्तम्, अन्यच्च प्रवृत्तिनिमित्तम् इति यथाग्रन्थं सोदाहरणं स्पष्टयत ।
- 14 अभिव्यक्तिलक्षणमुक्त्वा सतोऽभिव्यक्तेः प्रकारत्रयं प्रतिपादयत ।
- 15 ध्वनिवर्त्मन्यतिगहने स्त्रलितं वाण्याः पदे पदे सुलभम् ।
रभसेन यत्प्रवृत्ता प्रकाशकं चन्द्रिकाद्यदृष्टवैव ॥ इति पद्यं सप्रसङ्गं व्याख्यात ।
- 16 नामपदानां क्रियैव प्रवृत्तिनिमित्तमिति महिमभट्टमतं सङ्क्षेपेण प्रतिपादयत ।

(2 × 5 = 10 marks)

IV. Write essay on any *two* :

द्वयोः उपन्यासरूपेण उत्तरं लिखत :

- 17 व्यक्तिविवेकस्य महिमभट्टस्य च सामान्यपरिचयात्मकं निबन्धं लिखत ।
- 18 ध्वनिलक्षणे महिमभट्टेन उद्भावितान् दशदोषान् नामतो निर्दिश्य पूर्वप्रश्नेषु अपरामृष्टं दोषत्रयं विस्तरेण प्रतिपादयत ।

- 19 लोके रत्यादीनामनुमेयत्वे ततः सुखास्वादो न भवति । काव्ये तु रत्यादीनामनुमेयत्वे सचेतनचमत्कारकारी सुखास्वादो भवति । इदञ्च व्यङ्ग्यव्यञ्जकभावस्य उपचाररूपेण स्वीकृतस्य प्रयोजन मिति महिमभट्टमतम् यथाग्रन्थं निरूपयत ।
- 20 पदवाक्यभेदेन भिन्नस्य शब्दस्य प्रत्येकं भेदानां स्वरूपं प्रतिपादयत ।

(2 × 8 = 16 marks)

Part B (Vakroktijivitam)V. Answer any *eight* in one or two sentences each :

वाक्येन वाक्याभ्यां वा अष्ट समाधत्त :

- 21 वक्रोक्तिजीविते कति उन्मेषाः सन्ति ?
- 22 "येन द्वितयमप्येतत्त्वनिर्मितलक्षणम्" इत्यत्र द्वितयं किम् ?
- 23 "आदिवाक्येऽभिधानादि निर्मितेर्मानसूत्रवत्" अत्र अभिधानादि किं भवति ?
- 24 द्विवचनेनात्र वाच्यवाचकजातिद्वित्वमभिधीयते इति वाक्यस्यार्थं स्पष्टयत ।
- 25 शारुता वपुरभूषयदासां तामनूननवयौवनयोगः ।
तं पुनर्मकरकेतनलक्ष्मीस्तां मदो दयितसङ्गमभूषः ॥
इति काव्ये कुत्र कीदृशो दोषः कुन्तकेनोत्थापितः ?
- 26 सहृदयाहलादकारिस्वस्पन्दसुन्दरः इत्यत्र स्वस्पन्दशब्दस्य कोऽर्थः ?
- 27 "उभावेतावलङ्कार्यौ तयोः पुनरलङ्कृतिः" । इत्यत्र उभौ कौ ?
- 28 सहिताविति तावेव किमपूर्वं विधीयते ? इति कारिकार्थस्य अर्थं स्पष्टयत ।
- 29 "कविव्यापारवक्रत्वप्रकाराः संभवन्ति षट्" । के च ते षट् प्रकाराः ?

(8 × 1 = 8 marks)

VI. Explain fully any *two* :

सप्रकरणं द्वौ व्याख्यात :

- 30 वन्दे कवीन्द्रवक्त्रेन्दुलास्यमन्दिरनर्तकीम् ।

देवीं सूक्तिपरिस्पन्दसुन्दराभिनयोज्ज्वलाम् ॥

Turn over

- 31 अलङ्कृतिरलङ्कारमपोद्धृत्य विवेच्यते ।
तदुपायतया तत्त्वं सालङ्कारस्य काव्यता ॥
- 32 वाच्योऽर्थो वाचकः शब्दः प्रसिद्धमिति यद्यपि ।
तथापि काव्यमार्गेऽस्मिन् परमार्थोऽयमेतयोः ॥
- 33 वाच्यवाचकसौभाग्यलावण्यपरिपोषकः ।
व्यापारशाली वाक्यस्य विन्यासो बन्ध उच्यते ॥

(2 × 3 = 6 marks)

VII. Write short essay on any *two* :

द्वयोः लघूपन्यासरूपेण उत्तरं लिखत :

- 34 स्वभावोक्तिविषये कुन्तकस्य मतं स्पष्टयत ।
- 35 काव्यमार्गे वाच्यवाचकयोः परमार्थं यथाग्रन्थं प्रतिपादयत ।
- 36 सुकुमारमार्गस्य यथाग्रन्थं लक्षणं लिखत ।
- 37 कारकवैचित्त्यवक्रतां विस्तरेण प्रतिपादयत ।

(2 × 5 = 10 marks)

VIII. Write an essay on any *two* :

द्वयोः उपन्यासरूपेण उत्तरं लिखत :

- 38 मार्गविषये बहुविधा विप्रतिपत्तयः संभवन्ति इति कुन्तकेन उत्थापिताः विप्रतिपत्तीः प्रदर्शयत ।
- 39 कुन्तककृतस्य काव्यलक्षणस्य सदलप्रयोजनं सोदाहरणं व्याख्यानं लिखत ।
- 40 अधोलिखितेषु काव्येषु कुन्तकाभिमतं वक्रताप्रकारं प्रदर्शयत :
(क) रामोऽस्मि सर्वं सहे ।
(ख) निष्कारणं निकारकणिकापि मनस्विनां मानसमायासयति ।
(ग) मैथिली तस्य दाराः ।
(घ) तान्यक्षराणि हृदये किमपि ध्वनन्ति ।
- 41 वाक्यवक्रतां प्रकरणवक्रतां प्रबन्धवक्रतां च यथाग्रन्थं सामान्येन निरूपयत ।

(2 × 8 = 16 marks)

THIRD SEMESTER P.G. DEGREE EXAMINATION, NOVEMBER 2021

(CCSS)

Sanskrit

SKT 3C 08—VEDIC TRADITIONS

(2019 Admissions)

Time : Three Hours

Maximum : 80 Marks

*Answers should be written either in Sanskrit or in English.**In writing Sanskrit, Devanagari script should be used.*I. Answer any *thirteen* in one or two sentences each :

वाक्येन वाक्याभ्यां वा त्रयोदश समाधत्त :

- 1 सत्येनोत्तमिता भूमिः इति मन्त्रभागस्यार्थं लिखत ।
- 2 अति द्रव सारगेयौ श्वानौ चतुरक्षौ शबलो साधुना पथा इति मन्त्रभागे श्वानविशेषणानाम् अर्थं लिखत ।
- 3 देवा भागं यथा पूर्वे संजानाना उपासते इति मन्त्रभागस्य हृदयं प्रकाशयत ।
- 4 चित्तिरा उपबर्हणं चक्षुरा अभ्यञ्जनम् इति मन्त्रभागस्य पदच्छेदम् अन्वयञ्च लिखत ।
- 5 तुभ्यमग्ने वहतुना सूर्याम् इति मन्त्रभागे वहतुशब्दस्य कोऽर्थः ?
- 6 अहोभिरद्भिरवतुभिर्व्यक्तं यमो ददात्यवसानमस्मै ॥ इति मन्त्रभागे अतुभिः इति पदस्यार्थं लिखत ।
- 7 धर्मश्चर इत्यनुशासनानन्तरम् किमर्थम् आचार्यः धर्मान्न प्रमदितव्यम् इत्यनुशास्ति ?
- 8 पितृदेवो भव इत्यत्र पितृदेवपदस्य विग्रहमुक्त्वा वाक्यार्थं लिखत ।
- 9 तेषां त्वयाऽसनेन प्रश्वसितव्यम् । केषाम् ?
- 10 कर्मविचिकित्सा इति पदस्य कोऽर्थः ?
- 11 "अलूक्षा धर्मकामाः स्युः" । अत्र अलूक्षा इत्यस्य कोऽर्थः ?
- 12 तद्धिदां च स्मृतिशीले इति सूत्रस्यार्थं लिखत ।

Turn over

- 13 शिष्यशिष्टिरवधेन इति सूत्रस्यार्थं लिखत ।
 14 न कुलंकुलः स्यादिति सूत्रस्यार्थं लिखत ।
 15 योगक्षेमार्थमीश्वरमधिगच्छेत् इति सूत्रे ईश्वरः कः ?
 16 श्रावणकेनाग्निमाधाय इति सूत्रे श्रावणकं नामं किम् ?

(13 × 1 = 13 marks)

II. Write a critique with explanation of any *five* without omitting any part :

कमपि भागमनपहाय पञ्च सविमर्शं सप्रकरणं व्याख्यात :

(a) 17 सं गच्छध्वं सं वदध्वं सं वो मनांसि जानताम् ।
 देवा भागं यथा पूर्वे संजानाना उपासते ॥

18 आञ्जनगन्धिं सुरभिं बह्व्रामकृषीवलाम् ।
 प्राहं मृगाणां मातरमरण्यानिमशंसिषम् ॥

19 यमाय सोमं सुनुत यमाय जुहुता हविः ।
 यमं ह यज्ञो गच्छत्यग्निदूतो अरंकृतः ॥

(b) 20 यान्यनवद्यानि कर्माणि । तानि सेवितव्यानि । नो इतराणि ॥

21 श्रद्धया देयम् । अश्रद्धयाऽदेयम् । श्रिया देयम् । हिया देयम् । भिया देयम् । संविदा देयम् ।

22 कुशलान्न प्रमदितव्यम् । भूत्यै न प्रमदितव्यम् । स्वाध्यायप्रवचनाभ्यां न प्रमदितव्यम् । देवपितृकार्याभ्यां न प्रमदितव्यम् ।

(c) 23 आचार्यः श्रेष्ठो गुरुणां, मातेत्येके ।

24 नाविप्रयुक्तमीषधिवनस्पतीनामङ्गमुपाददीत ।

25 यच्चात्मवन्तो वृद्धाः सम्यग्विनीता दम्भलोभमोहवियुक्ता वेदविद आचक्षते तत्समाचरेत् ।

(5 × 3 = 15 marks)

III. (a) Explain fully any *two* :

द्वौ सविमर्शं व्याख्यात :

26 पूर्वापरं चरतो माययैतौ शिशू क्रीडन्तौ परिं यातो अध्वरम् ।

विश्वान्यन्यो भुवनाभिचष्ट ऋतूरन्यो विदधज्जायते पुनः ॥

27 सोमेनादित्या बलिनः सोमेन पृथिवी मही ।

अथो नक्षत्राणामेषामुपस्थे सोम आहितः ॥

- 28 समानी व आकूतिः समाना हृदयानि वः ।
समानमस्तु वी मनो यथा वःसुसहासति ॥
- 29 परेथिवांसं प्रवतो महीरनु बहुभ्यः पन्थामनुपस्पशानम् ।
वैवस्वतं सङ्गमनं जनानां यमं राजानं हविषा दुवस्य ॥

(2 × 5 = 10 marks)

(b) Write short essay on any two :

द्वयोः लघूपन्यासमारचयत :

- 30 अष्टविवाहेषु धर्म्याः आदितश्चतुरो विवाहाः
- 31 दानविषये गौतमविचारान् सम्यङ्निरूपयत ।
- 32 अतिथिलक्षणम् अतिथिपूजाविधीन् च यथाग्रन्थं निरूपयत ।
- 33 स्नातकधर्मान् यथाग्रन्थं प्रदर्शयत ।

(2 × 5 = 10 marks)

IV. (a) Write an essay on any two :

द्वयोः उपन्यासरूपेण उत्तरं लिखत :

- 34 ऐरम्मदाख्यस्य देवमुनेः अरण्यानिस्तुतेः प्रतिपाद्यं स्ववाक्यैः लिखत ।
- 35 पैतृमेधिकसूक्तस्य प्रतिपाद्यं संक्षेपेण लिखत ।
- 36 संवादसूक्तस्य संक्षेपेण प्रतिपादनानन्तरंम् एतस्य सार्वकालिकं महत्त्वं प्रदर्शयत ।

(2 × 8 = 16 marks)

(b) Write an essay on any two :

द्वयोः उपन्यासरूपेण उत्तरं लिखत :

- 37 गौतमधर्मसूत्रोक्तान् चतुर्विधान् आश्रमान् प्रतिपादयत ।
- 38 चत्वारिंशत् संख्यकान् संस्कारान् नामतो निर्दिश्य केषाञ्चन दश संस्काराणां स्वरूपं विस्तरेण लिखत ।
- 39 पञ्चमहायज्ञानां यथाग्रन्थं विस्तरेण प्रतिपादनं कुरुत ।

(2 × 8 = 16 marks)